

مرکز مطالعات استراتژیک و منطقی
د ستراتژیکو او سیمه ییزو څېړنو مرکز

تحليل هفته

شماره: ۲۴۶ (از ۱۱ الی ۱۸ حمل ۱۳۹۷ هـ ش)

این نشریه مجموعه تحلیل رویدادهای مهم سیاسی، امنیتی، اقتصادی و اجتماعی هفته وار است که به زبان های پشتو، دری، انگلیسی و عربی، توسط محققین مرکز مطالعات استراتژیک و منطقی تهیه و نشر می گردد، تا نهادهای سیاست گذار و پالیسی ساز از آن استفاده نمایند.

آنچه در این شماره می خوانید:

۲ مقدمه

په هوایی بمباریو کې د ملکي خلکو درانه تلفات

۴ هوایی بریدونه

۵ د ملکي وگړو مرگ ژوبله

۶ د ملکي وگړو د مرگ ژوبلې پایلې

افغانستان و جنگ سرد میان روسیه و امریکا

۸ روابط روسیه با طالبان

۹ جنگ سرد

۱۰ موقف افغانستان

مقدمه

د نړيوالو ارگانونو د شمېرو له مخې په تېر ۲۰۱۷ کې په ټوليز ډول د ملي يووالي حکومت له جوړېدو راوروسته د ولسي وگړو د مرگ ژوبلې کچه لوړه وه، چې يو لامل يې هم په دغه کال کې د افغان او بهرنيو ځواکونو د هوايي بریدونو زیاتوالی و. د افغانستان لپاره د امریکا د نوې تگلارې له اعلان سره، د امریکایي ځواکونو هوايي بریدونه او له کبله یې ملکي تلفات زیات شول او ډېری دارنگه بریدونه د عامو خلکو په غونډو وشول.

په تېرو څو ورځو کې په فراه او کندوز کې بیا د افغان هوايي ځواکونو له خوا هم په ورته بریدونو کې په پراخه کچه ملکي خلک ووژل شول. په کندوز کې د برید له سیمې څخه د ځینو رسنیو له راپورونو ښکاري، چې د دغه برید په اړه د افغان حکومت ادعاوې ناسمې دي. دا چې په هوايي بریدونو کې د ملکي وگړو مرگ ژوبله ولې په زیاتېدو ده، په اړه یې د ستراتیژیکو او سیمه ییزو څېړنو مرکز د اوونیز تحلیل په لومړۍ برخه کې شننه لولې.

د تحلیل په دویمه برخه کې هم په افغانستان کې د امریکا او روسیې د سړې جگړې په اړه لولې. له تېرو څو کلونو راهیسې د روسیې او طالبانو ترمنځ د اړیکو او ان د پوځي مرستو خبره کېږي، چې په دې وروستیو کې د ناټو ځواکونو د عمومي قوماندان څرگندونو یو ځل بیا دا موضوع گرمه کړې ده. په ټوله کې، داسې برېښي چې په سیمه ییزه او نړيواله کچه جیو-پولیتیکو بدلونونو یوه نوې سره جگړه زیږولې او افغانستان په لومړي سر کې ترې اغېزمن دی. دا چې د روسیې او امریکا د سړې جگړې او له طالبانو سره د روسیې د اړیکو ماهیت څه دی او افغانستان ته څه کول په کار دي؟ هغه پوښتنې دي، چې د تحلیل په دویمه برخه کې یې د ځوابولو هڅه شوې ده.

په هوايي بمباريو کې د ملکي خلکو درانه تلفات

تېره اوونۍ (۱۳۹۷ حمل ۱۲مه) د کندوز ولايت د دشت ارچي ولسوالۍ اړوند دفتانو سيمه کې افغان هوايي ځواکونو په يوه ديني مدرسه کې پر جوړه شوې غونډه بريدو کې او گڼو کسانو ته يې مرگ ژوبله واړوله.

نيويارک [تایمز](#) د دشت ارچي د ولسوال نصرالدين سعدي له قوله ليکلي، چې دغه بريد د افغان هوايي ځواکونو له لوري د دستاربندي په مراسمو شوی. د سرچينې په حواله، شاوخوا ۱۰۰۰ تنه دلته راټول شوي وو او د بريد په پايله کې ۷۰ تنه وژل شوي او ۳۰ نور ټپيان دي.

په بل اړخ کې د افغانستان د [دفاع وزارت](#) بيا وايي، چې دغه بريد د کورنيو او بهرنيو وسله والو پر يوه ستره غونډه شوی او په پايله کې يې ۲۰ تنه وسله وال طالبان وژل شوي او همدومره نور ټپيان دي. [ولسمشرۍ ماڼۍ](#) هم په يوه اعلاميه کې دغه بريد د طالبانو پر هغه غونډه بللی، چې غوښتل يې په افغانستان کې د لويو بريدونو د کولو پلان جوړ کړي. خو د اعلاميې پر بنسټ، دا چې ملکي وگړو ته د مرگ ژوبلې اوبستلو راپورنه خپاره شوي، ولسمشر غني يې په اړه د پلټنو په موخه يو پلاوی ټاکلی او تر څېړنو وروسته به يې پايلې له خلکو سره شريکې کړي.

دغه برید د پخواني ولسمشر حامد کرزي، ځينو نورو افغان سیاسيونو، د ولسي جرگې غړو او په پراخه کچه په ټولنيزو رسنيو کې د عامو خلکو له لوري سخت غندل شوی او له حکومته یې غوښتي، چې د دغې پېښې پلټنه وکړي او عاملينو ته یې سزا ورکړي.

دا چې هوایي بریدونه ولې زیات شوي، په دغو بریدونو کې ولسي خلکو ته ولې پراخه مرگ ژوبله اوږي او د دا ډول بریدونو دوام به کومې احتمالي پایلې او اغېزې ولري؟ هغه پوښتنې دي چې دلته مو ځواب کړې دي.

هوایي بریدونه

د افغانستان او سوېلي آسیا لپاره د ۲۰۱۷م کال په اگست کې د امریکا د ولسمشر ډونالد ټرمپ د نوې پوځي تگلارې له اعلان سره سم، په افغانستان کې د امریکایي ځواکونو تر "مشورې او روزنې" را محدود شوی رول د جگړې په ډگر کې زیات شو او په ځانگړې توگه خپل هوایي بریدونه یې د پخوا په پرتله زیات کړل.

که څه هم د امریکا په نوې پوځي تگلاره کې د امریکایي پوځیانو زیاتېدلو او پر طالبانو د فشار راوړلو د افغان حکومت روحیه لوړه کړه؛ خو په افغانستان کې یې د سولې د ټینګښت پر وړاندې خنډونه نور هم زیات کړل؛ ځکه داسې انگېرنې شته دي چې د همدې تگلارې او پر طالبانو د نظامي فشار زیاتوالی د طالبانو لیکې او جگړې ته لېوالتیا پیاوړې کوي.

د امریکا په نوې تگلاره کې دا هغه ټکی و، چې په تېرو کلونو کې امریکا په افغانستان کې تر ۱۰۰ زره زیاتو سرتېرو سره طالبان پرې مات نه کړای شول، بلکې په افغانستان کې یې جگړه نوره هم گرمه کړه. په تېر کال کې هم د بهرنیو ځواکونو هوایي بریدونه زیات شول او له کبله یې ملکي خلکو ته د اوبستې مرگ ژوبلې کچه هم لوړه شوه. د امریکا د هوایي ځواک د معلوماتو له مخې، امریکایي ځواکونو په افغانستان کې په تېر ۲۰۱۷م کال کې [۲۶۱۱ هوایي بریدونه](#) کړي دي، چې دا شمېره په ۲۰۱۶م کال کې ۱۰۷۱ او په ۲۰۱۵م کال کې ۲۳۶ وه. د [ملگرو ملتونو د راپور](#) پر بنسټ په ۲۰۱۷م کال کې ۳۴۳۸ ملکي افغانان وژل شوي او ۷۰۱۵ تنه نور ټپیان شوي، چې د هوایي بریدونو له کبله د اوبستې مرگ ژوبلې کچه څرگنده پکې زیاته شوې ده.

په تېرو څو کلونو کې ډېری مهال د امریکایي ځواکونو له لوري په هوایي بریدونو کې د ملکي وگړو یا عامو خلکو د کورونو سربېره، روغتونونه، جوماتونه او ان د افغان نظامیانو پوستې هم بمبار شوې دي. به بل اړخ په دې وروستیو کې افغان هوایي ځواکونه هم ورته هوایي بریدونه کوي او د ۲۰۱۸م کال له پیل راهیسې یې په څو پېښو کې گڼ ولسي وگړي وژل شوي دي.

د ملكي وگړو مرگ ژوبله

په تېره يوه نيمه لسيزه کې تل د افغان او بهرنيو ځواکونو په هوايي بریدونو کې معمولا ملکي خلک وژل شوي، چې پر عامو خلکو سربېره د بشري حقونو داخلي او نړيوالو ادارو، د ملي شورا غړو او سياسي احزابو يې په اړه خپلې اندېښنې څرگندې کړې دي؛ خو پوښتنه دا ده، چې ولې په دغو بریدونو کې د ملکي خلکو ژوند ته پام نه کېږي؟

په دې برخه کې لاندې ټکي د پام وړ دي:

لومړی؛ د جگړې اصولو ته نه پاملرنه: په جگړو کې د ملکي خلکو ژوند ته د پاملرنې او د بشري حقونو د خونديتوب لپاره نړيوال اصول شته دي، چې له مخې يې بايد د غېرپوځي وگړو يا هغه څوک چې د جگړې په هيڅ لوري کې نه راځي، تپيانو او ناروغانو، جنګي اسيرانو، خيريې بنسټونو، مقدسو ځايونو او داسې نورو خونديتوب ته پاملرنه وشي؛ خو د نړۍ په ځينو نورو هېوادونو کې د جگړو په څېر، په افغان جگړه کې هم دا اصول نه مراعات کېږي، بلکې په تېره ۱۷ کلنه جگړه کې په پراخه کچه تر پښو لاندې شوي دي.

د بهرنيو ځواکونو له خوا څو ځله د جنازې او نورو ديني مراسمو، ديني مدرسو او مقدسو ځايونو او روغتونونو بمبارول، لکه په کندوز کې د بې پولې ډاکترانو پر روغتون خونړی برید؛ د دولت د وسله والو مخالفينو له خوا په زيارتونو، جوماتونو، تکيه خانو، روغتونونو او نورو عامه ځايونو کې بریدونه، د بېلګې په توګه په سردار محمد داوود خان روغتون برید؛ او دغه راز د افغان ځواکونو له خوا په فراه او کندوز کې وروستي بریدونه يې د بېلګې په ډول يادولی شو.

دویم؛ د بهرنيو ځواکونو هډفي بمباری: د امريکايي او ناټو ځواکونو ځينو بریدونو ته په کتلو سره داسې انگېرنې شته دي، چې ځينې وختونه قصدا دا ډول هوايي بریدونه کېږي او په څرګنده د ملکي خلکو ژوند ته په لوړه کچه ګواښ پکې موجود وي.

د دا ډول بمباريو بېلګې هم په تېره څه باندې يوه نيمه لسيزه کې خورا ډيرې ليدل شوې دي، چې يوازې په تېر ۱۳۹۶ هـ ش کال کې د دې ډول بریدونو له ډلې د ننگرهار **هسکه مېنه** کې پر ملکي خلکو هوايي برید، د کونړ په **څوکی ولسوالۍ** کې هوايي برید، د **لوگر** ولايت مرکز پل علم اړوند باري سيمه کې برید، د کابل په **قره باغ** ولسوالۍ کې د واده پر مراسمو برید او ورته نور بریدونه يادولی شو.

درېيم؛ د افغان هوايي ځواک او کشفی ارگانونو ستونزه: له يوې خوا د افغان هوايي ځواکونو مسلکي وړتيا کمه ده او له کبله يې په بریدونو کې ملکي خلکو ته مرگ ژوبله اوږي او له بله پلوه د ناسمو راپورونو پر بنسټ بمباری، چې د استخباراتي او کشفی ارگانونو په کمزوری پورې تړاو لري، د ملکي خلکو د مرگ ژوبلې لامل دی. افغان حکومت اوسمهال د هوايي ځواک پر پياوړتيا تمرکز لري او له همدې کبله يې په دې وروستيو کې هوايي بریدونه هم زیات شوي دي. له دې پرته بنیایي دا ډول بریدونه لا هم د بهرنیانو په امر کېږي؛ ځکه په دیني مراسمو کې د څو تنو وسله‌والو کسانو د گډون له کبله يوه د گڼې گونې ډکه غونډه بمبارول د توجهیه وړ نه دي.

د ملکي وگړو د مرگ ژوبلې پایلې

- د افغان حکومت او بهرنیو ځواکونو له لوري په جگړه کې د ملکي وگړو ژوند ته نه پاملرنه لاندې پایلې لرلی شي:
- د افغان هوايي ځواکونو له‌خوا دا ډول بریدونه په لویه کچه د خلکو او حکومت ترمنځ واټن ډېرولی شي.
 - د ملکي خلکو مرگ ژوبله د خلکو کرکه پاروي او له کبله يې د دولت د وسله‌والو مخالفینو لیکې پیاوړې کېږي او د جگړې ډگر گرمېږي.
 - په دیني مدرسو، جوماتونو او نورو دیني ځایونو او دیني مراسمو بریدونه بیا د خلکو توند غبرگون هم پارولی شي.
 - دا وضعیت د افغان حکومت او طالبانو ترمنځ د سولې د خبرو اترو لپاره راټوکېدلې هیلې هم مړاوې کوي او داسې ښکاري، چې دواړه لوري په عامه ځایونو په بریدونو سره د بې باورۍ فضا نوره هم پراخوي.

افغانستان و جنگ سرد میان روسیه و امریکا

ایران و روسیه دو کشوری اند که از چند سال به این سو از روابط آن‌ها با طالبان سخن گفته می‌شود و با اظهارات اخیر قوماندان عمومی نیروهای ناتو در افغانستان در رابطه به کمک‌های نظامی روسیه با طالبان، این قضیه یک بار دیگر بحث برانگیز شده است.

سفارت روسیه در کابل اظهارات جان نیکولسن قوماندان عمومی نیروهای ناتو را "بی‌اساس" خوانده و گفته است که هدف از این کار انداختن بار مسؤولیت به دوش دیگران است.

روسیه و امریکا از چند سال به این سو درگیر یک جنگ سرد بر سر قضایای منطوقی و بین‌المللی اند و به همین دلیل افغانستان نیز به میدان جنگ سرد آن‌ها مبدل شده است.

در این تحلیل به ماهیت روابط روسیه و طالبان، جنگ سرد جدید میان روسیه و امریکا، و موقف افغانستان در قبال اختلافات این دو کشور، پرداخته شده است.

روابط روسیه با طالبان

طالبان پس از رسیدن به قدرت در افغانستان در سال ۱۹۹۵ به مخالفین مسلح رژیم‌های آسیای میانه پناه دادند و به این ترتیب نگرانی روسیه را برانگیخت. هرچند طالبان بعداً با اعلامیه آشتی‌جویانه به کشورهای آسیای میانه اطمینان دادند که از خاک افغانستان خطری به آن‌ها متوجه نخواهد بود، ولی با آن هم فدراسیون روسیه به دلیل نگرانی‌هایی که داشت، با نیروهای مخالف طالبان کمک می‌کرد.

پس از حمله آمریکا به افغانستان و سقوط حکومت طالبان، هرچند جنگجویان آسیای میانه و قفقاز در صفوف طالبان حضور داشتند، ولی از آنجاییکه طالبان در مناطق قبایلی وزیرستان و دور از سرحدات آسیای میانه پناه گرفته بودند، نگرانی روسیه از فعالیت‌های طالبان کم‌رنگ شد.

پس از سال ۲۰۰۱ نگرانی روسیه از افزایش روزافزون کشت و تولید مواد مخدر در افغانستان بود و آنرا جنگ تریاک علیه خودشان تلقی می‌کردند. به همین دلیل، امریکایی‌ها چند سال پیش برای اطمینان دادن به روس‌ها، به نیروهای روسی نیز اجازه دادند، تا در عملیات ضد مواد مخدر سهم بگیرند. مواد مخدر عاملی بود که باعث رابطه روسیه با طالبان در سال‌های ۲۰۰۶ و ۲۰۰۷ نیز گردید، ولی از آنجاییکه طالبان در جلوگیری از ترافیک مواد مخدر به آسیای میانه توفیقی نداشتند، این تماس‌ها نیز ادامه نیافت.

مقام‌های روسی در سه سال اخیر مکرراً تایید کرده‌اند که طالبان را به عنوان یک گروه مسلح سیاسی واقعی می‌شناسند و با این گروه تماس دارند. طالبان نیز در وبسایت‌های رسمی‌شان از این روابط سخن زده‌اند و آنرا به رسمیت شناختن این گروه از سوی کشورهای منطقه عنوان کرده‌اند. به همین دلیل، این روابط محض شایعاتی نیست، بلکه هر دو جهت آنرا تایید می‌کنند.

گرچند، با توجه به دشمنی دیرینه طالبان با روسیه، این روابط بیشتر طبیعی به نظر نمی‌رسد، ولی از آنجاییکه در سیاست دوست‌دایمی و دشمن‌دایمی وجود ندارد، طالبان و روسیه نیز به دلیل نیازهای خویش به این روابط روی آورده‌اند.

از آنجاییکه روسیه گروه "دولت اسلامی" را تهدید جدی برای خود تلقی می‌کند و طالبان نیز عملاً درگیر جنگ با این گروه‌اند، روس‌ها ترجیح داده تا از گزینه روابط با طالبان با قضیه گروه داعش در افغانستان برخوردارند. این‌که چرا روسیه به جای حکومت افغانستان به گزینه طالبان روی آورده است، دو احتمال وجود دارد. نخست این‌که روسیه فکر می‌کند، حکومت افغانستان توان مقابله با گروه داعش را ندارد؛ دوم این‌که خود حکومت

افغانستان و خارجی‌های مستقر در این کشور را به همکاری و تقویت این گروه متهم می‌کند. ولی در کل، عامل اصلی این روابط رویارویی روسیه با امریکاست.

روس‌ها نیز از این روابط به حیث فشارهای سیاسی استفاده می‌کنند و از همکاری‌های نظامی روسیه با گروه طالبان انکار می‌کنند و تماس‌های خویش را به تلاش‌ها برای حل مسالمت‌آمیز قضیه افغانستان، جلوگیری از نفوذ و پیشروی جنگجویان گروه داعش به آسیای میانه و مصونیت دیپلومات‌های شان در افغانستان، توجیه می‌کنند. به نظر می‌رسد طالبان نیز انتظار کمک نظامی از روسیه را ندارند، اما حمایت سیاسی کشورهای بزرگی چون روسیه را نیز بی‌اثر نمی‌شمارند.

جنگ سرد

اصطلاح جنگ سرد برای نخستین بار پس از جنگ جهانی دوم در سال ۱۹۴۵ توسط نویسنده بریتانوی جورج اورول به کار برده شد. جنگ سرد به رقابت میان کشورهای شرق و غرب، بین نظام کمونیزم و نظام سرمایه‌داری اطلاق می‌گردید. در آن زمان تنش‌های جیوپولیتیک میان کشورهای بلاک شرقی به رهبری شوروی و کشورهای بلاک غربی به رهبری امریکا پس از جنگ دوم جهانی وجود داشت. در کل از سال ۱۹۴۷ تا فروپاشی اتحاد شوروی در سال ۱۹۹۱ جنگ سرد میان امریکا و روسیه جریان داشت.

پس از حملات یازدهم سپتامبر ۲۰۰۱ و حمله نظامی امریکا بر افغانستان، مرحله جدیدی از سیاست روسیه در افغانستان آغاز شد. هرچند مسکو از اقدام ایالات متحده امریکا برای سرنگونی رژیم طالبان و تشکیل نیروهای آیساف در افغانستان حمایت کرد، اما در چند سال اخیر در کنار سایر مسائل منطقه‌ای و جهانی، ایجاد پایگاه‌های دائمی نظامی امریکا و سپس ظهور گروه داعش در افغانستان، روی سیاست مسکو تاثیرگذار ثابت شد و سیاست بی‌طرفی نسبی در قضیه افغانستان را کنار گذاشت.

ظهور و گسترش نفوذ گروه داعش در افغانستان، وضعیت جیوپولیتیک منطقه را تغییر داد و پس از برگزاری نشست سه‌جانبه در مورد امنیت افغانستان با مشارکت چین، پاکستان و روسیه در اواخر سال ۲۰۱۶ این تغییر جنبه عملی را به خود گرفت.

مقام‌های روسی، به خصوص نماینده‌ی خاص روسیه در افغانستان، مکرراً سیاست‌های امریکا در امر مبارزه با «تروریسم» و در مجموع سیاست‌های آن کشور در منطقه را، مورد انتقاد قرار داده است. تا اینکه سال گذشته گفت، اگر حکومت افغانستان و خارجی‌ها در برابر فعالیت‌های گروه داعش در افغانستان ناکام شوند، مسکو در این مورد بی تفاوت نمی‌ماند. او در چنین وضعیتی از احتمال اقدام نظامی علیه این گروه در افغانستان سخن زد، چیزی که تصویر مبدل شدن افغانستان به میدان جنگ سرد امریکا و روسیه را با خود داشت.

روسیه از گزینه «تقویت روابط با طالبان» در کنار جلوگیری از نفوذ گروه «دولت اسلامی» در افغانستان، به عنوان آله فشار در قضایای بین‌المللی بر امریکا نیز کار می‌گیرد و پس از اوکراین و سوریه، رویارویی دیگر امریکا و روسیه در افغانستان است، چیزی که قضیه افغانستان را بیش از پیش پیچیده‌تر و افغانستان را یک‌بار دیگر به میدان نوع دیگری از جنگ‌های نیابتی مبدل می‌سازد. اما در شرایط کنونی به خصوص در موجودیت امریکا و ناتو در افغانستان، اقدام و مداخله نظامی روسیه در افغانستان، بعید به نظر می‌رسد.

موقف افغانستان

رئیس‌جمهور افغانستان چند ماه پیش در سخنرانی‌اش در ولایت پکتیا، برای نخستین بار روسیه را رسماً به حمایت طالبان متهم کرد و گفت: «طالبان از کسانی کمک دریافت می‌کنند که خون یک‌ونیم میلیون افغان را ریختانده‌اند». هرچند رئیس‌جمهور غنی از کشوری نام نبرد، اما هدف سخنان وی اشاره به روسیه بود و این نخستین بار بود که بلندترین مقام حکومت افغانستان روسیه را به پشتیبانی گروه طالبان متهم کرد.

اهمیت جیو-پولیتیک یک کشور زمانی بروز می‌کند که کشورهای قدرتمند جهان در تلاش رسیدن به اهداف و منافع خویش از طریق جغرافیای سیاسی آن کشور برآیند و از آنجاییکه افغانستان از اهمیت و موقعیت جیو-پولیتیک برخوردار است، در طول تاریخ مورد توجه کشورهای قدرتمند بوده است.

متأسفانه در طول تاریخ موقعیت و اهمیت جیو-پولیتیک، باعث منفعت به این کشور نشده است، چون افغان‌ها نتوانسته‌اند از سیاست‌های قدرت‌های بزرگ جهان به نفع خویش استفاده نمایند. بنابراین، این موقعیت و اهمیت افغانستان زمانی برای افغانستان مفید خواهد بود که منافع کشورهای بزرگ با منافع ملی افغانستان هم‌سو گردد.

از این رو، مسؤولیت دولت افغانستان است که رقابت‌های کشورهای قدرتمند منطقه و جهان را با منافع ملی پیوند دهد و افغانستان را از مبدل شدن به میدان جنگ‌های نیابتی بازیگران جهانی و منطقوی نجات دهد. بالعکس این کشور را به یک پُل تبادل منافع این کشورها مبدل کند و از این طریق همکاری‌های منطقوی را به شکل متوازن جلب نماید.

پایان

ارتباط با ما:

ایمیل: info@csrskabul.com - csrskabul@gmail.com

وب سایت: www.csrskabul.com -- www.csrskabul.net

شماره تماس دفتر: (+93) 202564049 - (+93) 784089590